Redacțiunea, Administrațiunea, și Tipografia
Brașov, piața mare Nr. 30.
Scrisori nefrancate nu se primesc. — Manuscripte nu se retrimet.
INSERATE se primesc la Administrațiune în Brașov și la următórele Birouri de anunciuri:
în Viena: *M. Dukes, Heinrich Schalek, Rudolf Mosse, A. Oppeliks* Nachfolger; *Anton Oppelik, J. Dannebcr*, în Budapesta: *A. V. Goldbergerg, Eckstein Bernat*; in Bucuresci: *Agence Havas*, Succursale de Roumanie; în Hamburg: *Karolyi & Liebmann.*
Prețul inserțiunilor: o seria garmond pe o colónă 6 cr. și 30cr. timbru pentru o publicare. Publicări mai dese după tarifă și învoială.
Reclame pe pagina a 3-a o seria 10 cr. séu 30 bani.

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANUL LIX.

„Gazeta" iese în fiă-care di.
Abonamente pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 12 fl., pe șese luni 6 fl., pe trei luni 3 fl.
N-rii de Duminecă 2 fl. pe an.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franci, pe șése luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
N-rii de Duminecă 8 franci.
Se prenumeră la tóte oficiele poștale din întru și din afară și la dd. colectori.
Abonamentul pentru Brașov
administrațiunea, piața mare, Târgul Inului Nr. 30 etagiu I.: pe un an 10 fl., pe șése luni 5 fl., pe trei luni 2 fl. 50 cr. Cu dusul în casă: Pe un an 12 fl., pe 6 luni 6 fl., pe trei luni 3 fl. Un esemplar 5 cr. v. a. séu 15 bani. Atât abonamentele cât și inserțiunile sunt a se plăti înainte.

Nr. 183. Brașov, Mercurĭ, 21 August (2 Septemvre) 1896.

Mórtea lui Lobanov.

Deși se aștepta de mult visita Țarului și a Țarinei la curtea din Viena, ea a format și formézā încă un obiect principal de discusiune în pressa europénă.

Nu mai trebue sĕ spunem, cât de mult cade în cumpăna politicei europene individualitatea Țarului rusesc, dela a căruia voință absolută peste vastul sĕu imperiu atêrnă așa de mult, atêrnă chiar pacea lumei.

Lucru firesc, dér, că acéstă lume politică și nepolitică din statele europene urmăresce cu cea mai mare atențiune și încordare toțĭ pașii puternicului potentat, tălmăcindu-i în fiă-care dĭ, ca sĕ afle și sĕ scie, la ce se póte aștepta în urma lor mâne și poimâne.

Tot așa natural este, că Țarul, fiind și el numai un om cu puterĭ mărginite fisice și intelectuale, trebue sĕ se slujéscă în conducerea împĕrăției sale de bărbațĭ, pe carĭ îi află mai harnicĭ și mai apțĭ pentru acésta.

Intre consilierii împĕratului Rusiei ocupă fără îndoélă cel mai însemnat post în tótă împĕrăția ministrul de esterne, care mai înainte purta titlul de cancelar. Dela capacitatea acestuia și dela înclinările și direcțiunea sa politică atêrnă fórte mult, ba de multe-orĭ totul, nu numai în conducerea politică esternă, dér și în ce privesce politica internă a Rusiei.

Unul dintre cei mai influențĭ ministri de esterne rusescĭ a fost, fără 'ndoélă, și principele Lobanov Rostovsky, căruia Parțele nemilóse i-au tăiat de-odată firul vieței, tocmai într'un moment, când privirile întregei lumĭ politice și diplomatice europene erau ațintite asupra activității sale.

Imprejurarea, că prințul Lobanov a însoțit pe Țarul la Viena, a fost interpretată într'un sens, ce da acestei visite de curtoasiă și o deosebită importanță politică.

Scim, că Lobanov a fost chiămat, la postul sĕu însĕmnat de ministru de esterne rusesc, din Viena, unde era deja de câțĭ-va anĭ representantul Rusiei la curtea austriacă.

Cât de mult a sciut sĕ câștige el simpatia și stima acestei curțĭ a dovedit'o mai bătĕtor la ochĭ faptul, că la despărțirea sa, împĕratul Francisc Iosif i-a conferit marele cordon al ordinului S-lui Ștefan în briliante, cel mai mare ordin, ce se dă bărbaților de stat streinĭ. Din causa acésta, împĕratul nicĭ n'a mai avut cu ce sĕ-l decoreze acum, cu ocasiunea visitei Țarului, ci l'a cinstit dăruindu-i un vas de-o frumseță rară și de mare preț.

Ar fi fost un lucru fórte riscat, de-a voi cineva sĕ conchidă dela politica actuală a lui Lobanov asupra planurilor sale în viitor; dér era de-ajuns de-ocamdată, că în statele europene și în deosebĭ în statele triplei alianțe se înrădĕcinase convingerea, că prințul Lobanov urmézā înafară o politică prudentă și lipsită de orĭ-ce caracter violent, care în fond se înfățișa ca cea mai puternică sprijinire a intențiunilor pacínice manifestate de Nicolae II.

Lobanov Rostovsky trecea între diplomații rușĭ ca unul dintre cei mai bunĭ cunoscĕtorĭ ai raporturilor Angliei și Austro-Ungariei. Cunóscerea acestor state, carĭ sunt cele mai importante rivale ale Rusiei în Orient, avea, se 'nțelege, pentru viitórea chiămare a ministrului de esterne rusesc o deosebită gravitate și acestei cunoscințe se atribue mai mult chiămarea lui Lobanov în fruntea resortului de esterne.

Vĕdurăm, că în timpul din urmă Lobanov întinse córda cea mai amicală fată cu Austro-Ungaria. Și cum-că la visita din sĕptĕmâna trecută au domnit aceleașĭ intențiunĭ pentru susținerea raporturilor cordiale dintre ambele state, cărora le dĕduseră espresiune mai dilele trecute ambasadorul Kapnist și contele Goluchowsky în notele schimbate în afacerea dăruirei sabiei lui Rakoczy, o dovedesce acuma tonul foilor oficióse din Viena și Petersburg. Aceste foi adecă constată, că în Viena cu ocasiunea visitei Țarului s'a stabilit o deplină armoniă cu privire la politica de pace, ceea ce nu va rĕmâné fără influință nicĭ asupra evenimentelor din Orient.

Ei bine, acum de-odată s'a rĕsturnat un stêlp puternic al acestei politice de înțelegere. Acesta este prințul Lobanov, care re'ntorcêndu-se cu părechia imperială în Rusia, ca sĕ asiste la sânțirea catedralei din Kiev, a murit fără de veste pe drum.

Fi-va succesorul lui Lobanov pĕtruns de aceleașĭ vederĭ și de acel spirit pacínic, ca rĕposatul ministru de esterne?

Etă o întrebare, care a produs marĭ îngrijirĭ pretutindenĭ și a făcut sĕ scadă cursurile la bursele din Viena și Berlin etc. Etă ce dă o deosebită gravitate casului neașteptat al morții septuagenarului ministru de esterne rusesc!

„Incetarea pasivității".

Sub acest titlu, „Erdélyi Hiradó" din Clușiu publică un articol prim, care din mai multe puncte de vedere e fórte caracteristic și merită a fi cunoscut și din partea cetitorilor noștri. Etă cum se esprimă și ce combinațiunĭ scie sĕ facă fóia unguréscă din actuala stare politică a Românilor:

„Nu suntem între aceia, carĭ se bucură de paguba altuia, dér cu tóte acestea" — dice fóia unguréscă — „învrăjbirea ivită între agitatorii naționalișțĭ și desbinarea, ce-a urmat între ei în timpul din urmă, *ne umple inimele de sinceră bucuriă.*

„Ne bucurăm, nu pentru-că prin acéstă desbinare *vedem pe adversarul nostru ajuns la cea mai estremă slăbire a sa*, ci ne bucurăm pentru-că suntem convinșĭ, că învrăjbirea acésta va convinge pe cetățenii naționalităților, precum și pe o parte a conducĕtorilor lor, carĭ până aci printr'o eróre comisă în bună credință au stat pe terenul agitațiunilor anti-patriotice, că nu póte sĕ fiă bună, nu póte sĕ fiă dréptă causa, în care pisma individuală, gelosia personală și pofta de mărire dominézā în așa mĕsură mare asupra acelora, carĭ întot-déuna s'au străduit sĕ se încungiure cu cununa de spinĭ a martiriului desinteresat.

„Cum-că întru cât este motivată acéstă speranță a nóstră, deja acum o putem constata cu mulțămire. Tot mai mult se ventilézā scirea îmbucurătóre, că o parte dintre conducĕtorii naționalităților s'au hotărît, ca eșind din pasivitate, sĕ ia parte activă în viéța constituțională a statului maghiar".

După acésta fóia unguréscă se încércă sĕ arate, ce bine și ce „patriotic" ar fi, décă Românii ar părăsi pasivitatea. Articolul și-l încheiă astfel:

„Décă conducĕtorii naționalișțĭ în faptă vor realisa planul ivit acum cu privire la pășirea lor pe teren constituțional, atuncĭ ei *vor contribui în mod puternic la deplina expresiune a puterei statului maghiar în acest an al mileniului*, și *vor lua prin acesta parte meritorică la serbarea mileniului.*

„Măcar de s'ar întêmpla așa!" esclamă la urmă șovinista fóiă unguréscă.

Recomandăm espectorările de mai sus pline de nĕdejde pentru șovinismul domnitor, deosebitei atențiunĭ a celor, pe carĭ îi privesce mai de-aprópe. De-altmintrelea nci avem nĕdejdile nóstre, carĭ, se'nțelege, se bat în capete cu nĕdejdile adversarilor neamului nostru. Viitorul va arăta, care din două e mai întemeiată.

FOILETONUL „GAZ. TRANS."

Poporațiunea Bulgariei de Nord.

(Fine.)

Populația împărțită pe religiunĭ este fórte interesantă; ea ne arată numĕrul total al Turcilor, precum și proporția, în care dênșii se găsesc amestecațĭ cu populația autochtonă bulgară. Astfel vedem, că numĕrul total al Musulmanilor, în cele 13 județe ale Bulgariei dintre Balcanĭ și Dunăre, este de 501.640 suflete*), stăruind, cea mai mare parte, precum am arătat mai sus, în cele cincĭ județe dela marginea de rĕsărit a țĕrei, și anume: în județul Rusciuc, Silistra, Varna, Razgrad și Șumla. Cel mai mare numĕr de Turcĭ față cu creștinii se află în județul Silistra, unde stau peste 206 Musulmanĭ față de 100 creștinĭ; în județul Șumla numĕrul lor este de aprópe îndoit ca al creștinilor; ér în Razgrad 110 Turcĭ la o sută creștinĭ. Județele unde Musulmanii sunt mai puțin numĕroșĭ sunt Vidinul și Lomul, tocmai la estremitatea opusă a țĕrei, acolo unde începe a se revĕrsa peste Dunăre populația românéscă.

După cum am mai arătat în rapórtele mele asupra situației generale a județelor din circumscripția acestui consulat, emigrarea Musulmanilor continuă, și nu se va opri decât când ultimul Turc va trece peste Balcanĭ; acéstă emigrare este așa de însĕmnată, că cumpănesce, prin perderea numerică ce pricinuesce populației, excedentul de nascerĭ destul de numĕros.

De aci reese și motivul pentru care Bulgarii au fost atât de liberalĭ în legea lor asupra dobêndirei cetățenescĭ; în aceste 13 județe, la o populație de aprópe două milióne suflete, nu sunt decât 9.000 Evrei, dintre carĭ socotesc că mai mult de jumĕtate sunt próspețĭ sosițĭ din Ungaria și din România. Proporția lor nu este nicĭ de 5 indivizĭ la suta de locuitorĭ.

In suma totală, proporția între populația creștină și acea de alte religiunĭ este de 40 5 la suta de creștinĭ, cifră destul de însemnată; dér Bulgarii nu sunt nicĭ bigoțĭ, nicĭ măcar religioșĭ și se ocupă prea puțin de credințele religióse ale compatrioților lor.

Numĕrul Bulgarilor catolicĭ sporesce, dér nu prin trecerea și adĭ a Bulgarilor la catolicism, departe, ci prin emigrarea celor din Banatul Ungariei, cărora se dau aci aprópe gratuit pamênturile părăsite de Turcĭ.

Numĕrul copiilor dela nascere până la 20 de anĭ este de aprópe jumĕtate al întregei populații, ér al celor în etate dela 40 anĭ în sus, pe jumĕtatea numĕrului copiilor, adecă de un sfert al populației totale. Apoi mai observăm, că la indivizii în etate dela 20 la 40 anĭ, numĕrul total al femeilor întrece pe acela al bărbaților, ér în parte îl întrece în nouĕ din trei-spre-dece județe. Acésta confirmă părerea, că datele statistice sunt greșite din lipsa dela casele lor a grădinarilor, carĭ în genere sunt între aceste două vêrste.

In ce privesce pe centenarĭ, trebue sĕ observăm, că cei mai puțin la numĕr sunt în județele unde Musulmanii sunt în majoritate: însémnă óre acésta, că Turcii trăesc mai puțin, orĭ că bĕtrânii au părăsit o țéră, unde nu le mai convine sĕ trăéscă? Eu mĕ plec a crede a doua părere.

Ce privesce numĕrul emigraților din România, și în special din Dobrogea în Bulgaria cele mai marĭ cifre de locuitorĭ născuțĭ în România se găsesc în județele Varna si Silistra, vecine cu Dobrogea română și în județul Rusciuc; afară de câte-va sute — două séu trei — de Evrei, toțĭ ceilalțĭ aprópe până la cifra de 3.158 sunt țĕranĭ de origine Bulgarĭ din Dobrogea. Prin celelalte județe indivizii arătațĭ ca născuțĭ în România sunt séu Evrei séu Românĭ desertorĭ, séu Bulgarĭ de origine, carĭ după liberarea principatului au trecut în patria lor. In județul Varna mai sunt aprópe 3.800 indivizĭ, Bulgarĭ emigrațĭ din Basarabia și Germanĭ din Rusia, stabilițĭ pe pămênturile părăsite de Turcĭ.

Populația Bulgariei de Nord este formată de 1.224.060 Bulgarĭ, și 597.085 Nebulgarĭ, ceea ce ne dă o proporțiă de 67.3 Bulgarĭ la suta de locuitorĭ. Cei 597.085 Nebulgarĭ se împart în 475.041 Turcĭ, Tă-

*) In acest numĕr întră și câte-va mii de Țiganĭ musulmanĭ.

Incă o sentinţă a tribunalului dela Alba-Iulia.

Am anunţat deja în numĕrul de Duminecă resultatul procesului intentat tînĕrului student în drept *Aurel Ciato*, fiiul reposatului advocat în Blaşiu Ludovic Ciato.

Acest proces şi sentinţa adusă de tribunal este érăşĭ una din ilustraţile stărilor abnormale dela noi, carĭ permit astfel de urmărirĭ şi astfel de judecăţĭ. Étă pe scurt cum s'a petrecut acest proces monstruos în felul sĕu în ḑiua de 28 August n. înaintea tribunalului din Alba-Iulia.

După-ce s'a constituit tribunalul preşedinte fiind Korbuly, ér juḑĭ Daniel şi Guardazoni s'a cetit apoi actul de acusaţiune compus de procurorul Csiky, în care se arată, că în 28 Iunie 1895 la o convenire a abiturienţilor (bacalaureaţilor) din Blaşiu s'au cântat cântece aţîţătóre, ér studentul universitar Aurel Ciato sĕ fi rostit o vorbire, în care se fi fost cuprins şi următorul pasagiu agitatoric şi primejdios statului: „Nu vĕ temeţĭ amicilor, acuşĭ va sosi timpul când vor veni fraţii noştri din România şi atuncĭ vom arĕta noi Maghiarilor cine suntem“.

Actul de acusaţiă mai împută studentului Aurel Ciato şi vătĕmarea de onóre comisă faţă de un factor postal.

Acusatul se declară, că va vorbi numai românesce. Presidentul vrea sĕ-l împedece, dér în cele din urmă trebue sĕ-i concédă a vorbi în limba lui maternă, ér nefiind tălmaciu de faţă, procurorul se oferă a face pe tălmaciul.

Urméză ascultarea martorilor. La ascultare, precum am arătat deja, martorii românĭ n'au fost admişĭ, ci numai doi gendarmĭ şi un medic ungur, ér dintre Românĭ numai cei doi păzitorĭ de nópte puşĭ în mişcare de gendarmĭ. Nicĭ medicul, nicĭ aceştĭ păzitorĭ n'au auḑit ce s'a vorbit, păzitorii au auḑit numai cântându-se „Deşteptă-te Române“ de către studenţĭ.

Procurorul în vorbirea sa de acusaţiune susţine, că studenţii au cântat la convenirea lor cântece agitatorice, şi că şi acusatul a aţîţat în vorbirea sa contra naţiunei maghiare şi susţine ca moment agravant, că tóte acestea s'au petrecut în Blaşiu, cere pedepsirea pe basa §. 172 al codului penal şi a §. 261 pentru vătĕmarea factorului postal. După acésta şĭ-au ţinut vorbirea: apĕrătorul d-l advocat Rubin *Patiţa* din Alba-Iulia şi în urmă a vorbit acusatul Aurel *Ciato*.

Incheindu-se pertractarea, tribunalul a pronunţat sentinţa ce o cunóscem deja: un an închisóre de stat şi *400 fl.* amendă pentru agitare, şi 5 ḑile arest şi *50 fl.* amendă pentru vătĕmare de onóre, precum şi purtarea cheltuelilor procesului.

Lăsăm sĕ urmeze aicĭ vorbirea acusatului.

Vorbirea de apĕrare a d-lui Aurel Ciato.

Onorate d-le President, Onorat Tribunal! M'aţĭ adus aci pe banca acusaţilor pe motivul, ca aşĭ fi agitat la ură contra naţiunii maghiare şi pro secundo, pentru că aş fi vătămat onórea unui onorabil cetăţén, care în acelaşĭ timp este şi oficiant de stat. O sĕ lămuresc puţin cestiunea, în firma speranţă, că D-vóstră veţĭ fi destul de indulgenţĭ de a mĕ asculta cu cea mai incordată atenţiune; cu atât mai vîrtos, că vĕ promit înainte, că în întreg decursul cuvêntului meu, voiŭ păstra tonul rece şi obiectiv şi nu voiŭ întra cu D-vóstrĕ în nu sciu ce discuţiunĭ teoretice séu principiare. Imĭ veţĭ concede însĕ, ca înainte de a întra în meritul lucrului sĕ arĕt pe scurt, cât de necorectă, cât de greşită a fost procedura On. Tribunal prin punerea mea sub acusă...

Procurorul: (ca muşcat de şérpe dă cu pumnul în masă, sare sus, îndrugă cuvinte agitate şi sfĕrşesce cu cuvintele, că el nu póte suferi criticarea procederii tribunalului, şi folosirea terminilor de „necorect“ şi „greşit“ din partea acusatului.)

Presidentul: Indrum la ordine pe acusat, şi nu-i permit sĕ critiseze procederea tribunalului.

Acusatul: Ei bine, Onorate d-le President, dér eu nu înţeleg, şi nu pot înţelege resonul, ce l'a îndemnat pe acest Onor. Tribunal, sĕ respingă fasionările atâtor martorĭ cinstiţĭ şi cu mintea la loc, pe ridicolul, absurdul şi imposibilul motiv, că ei sunt connaţionalĭ de ai mei, şi în mare parte prietinĭ. Décă s'ar admite în justiţiă şi astfel de motivărĭ, atuncĭ am ajunge acolo, că libertatea şi viaţa cetăţenilor, sĕ fiă dependentă în cel mai absolut mod, dela discreţiunea tribunalelor. Cred însĕ, atât ca om, care este pĕtruns de ideile şi de modul de gândire al secolului present, şi cred şi ca student, care m'am dedicat sciinţelor iuridice şi de stat, că acest Onorat Tribunal nu va duce lucrurile acolo, încât sĕ fiu silit a trage o dungă peste tóte convingerile mele. Da! In evul vechiu era admisă teoria, ca acusatul pe o simplă bănuială sĕ trebuiască sĕ se legitimeze, astăḑĭ însĕ este în contra spiritului legilor moderne, ca acusatul sĕ fiă silit a documenta, ceea ce acusatorul nu pote sĕ susţină. — Dér nu putea Onor. Tribunal sĕ mĕ pună sub acusă, décă considera fasionările martorilor, nicĭ din motivul, că întregei afacerĭ îi lipsesce cu totul caracterul publicităţii...

Procurorul: (ţipă, sbiară, face semne agitate, până ce pe urmă)

Presidentul: (care nu înţelege românesce) provócă din nou la ordine pe acusat, ameninţându-l, că décă va mai continua cu criticarea procederei tribunalului, îi va detrage cuvêntul.

Acusatul: O sĕ mĕ acomodez observaţiunilor onor. President, n'o sĕ mai critisez procederea onor. Tribunal, ci voiŭ cerca sĕ întru în apĕrarea strictă, deşi nu am o acusare legală şi admisibilă în contra.

Onorate D-le President, Onorat Tribunal! In séra ḑilei de 28 Iunie, fiind concert în localul hotelului „Univers“, m'am hotărît sĕ merg şi eu, pentru ca sĕ ascult o musică bună, care pe de-asupra, spre ironia momentului, era o musică unguréscă. Am plecat aşadéră cu cele mai curate şi nevinovate intenţii. In sala de alăturĭ, cu uşile şi ferestrile închise, îşĭ petreceau abiturienţii din acel an şcolastic, carĭ îndată ce ne-au observat, au avut amabilitatea de a ne pofti în cercul lor intim pentru ca séra de despărţire sĕ o petrecem împreună. Eu, care nu am avut motive sĕ-i refus, ci din contră m'am simţit obligat prin căldurósa lor învitare, m'am dus dimpreună cu ceilalţĭ colegĭ dela Universitate, cu carĭ petreceam alăturea. Românului îi place sĕ cânte, şi astfel nicĭ toastele şi cântecile însufleţitóre nu au lipsit. Eu încă am aflat de bine sĕ vorbesc, şi motivul pentru acésta mi-l'a dat presentarea în mijlocul nostru a profesorului Gavrilă Precump. Am ţinut un toast de bineventare, tractând cu deosebire în cuvêntul meu, despre creşterea modernă a tinerimii, şi am accentuat, am scos în relief, ca notă esenţială a creşterii moderne, caracterul, purceḑênd din convingerea, că numai caractere marĭ pot sĕ producă şi acţiune mare.

In timpul acesta însĕ doi gendarmĭ voiau cu orĭ ce preţ sĕ-şĭ spargă drum până la noi la masă şi eventual sĕ ne împrăştie. Abia la insistenţa otelierului şi a prof. Gavrilă Precup au abḑis de planul lor. Nu au încetat însĕ cu purtarea lor provocătóre, nu s'au depărtat de pe la ferestre şi de pe la uşĭ, ci chiămând şi pe păzitorul de nópte, îl îndemnau înt'una (vĕ rog sĕ nu vĕ bufnéscă rîsul) ca se ne aducă el la reson. La 12 óre, depărtându-se mai mulţĭ abiturienţĭ din Blaşiu, s'a pus capĕt şi petrecerii nóstre. Pe drumul până la locuinţa mea, un coleg dela Universitate m'a petrecut până acasă. Abia ajunşĭ însĕ la pórtă, aud ceva sgomot, şi pe urmă observ cum din localul poştei, care este în imediata vecinătate cu locuinţa nóstră, 2 gendarmĭ în frunte cu epistolierul deschid uşa şi în linişte se apropie şi se opresc în faţa nóstră. Am stat o clipă faţă în faţă, până ce în fine epistolierul cu o impertinenţă ne mai pomenită, il atacă pe colegul meu, murdărindu'l cu presupunerea, că el ar fi lovit cu bastonul în trăsura poştei. Nu sciu şi nu înţeleg, cum m'am putut stăpâni în faţa acestei mişelescĭ ofense, atâta însĕ sciu, că după ce la insistanţa mea, ei nu au voit sĕ se depărteze şi au păstrat şi mai departe tonul acela infam de provocător, atuncĭ mi-am eşit din fire, şi în contra obiceiului şi fineţei, ce mĕ caracteriséză, i-am aruncat şi vorbe insultătóre. Acesta este curatul adevĕr. Şi acum după ce am espus faptul, permiteţi-mĭ ca sĕ trec din nou la partea primă a acusei, reservêndu-mĭ dreptul, ca după ce mi-am făcut datorinţa şi după-ce am lămurit cestiunea primă, sĕ pot trece şi la a doua.

(Va urma.)

Amĕnunte dela visita Ţarului.

Numai acuma, după ce a trecut visita Ţarului, publică diarele amĕnunte interesante din ḑilele, pe carĭ el le-a petrecut în capitala monarchiei nóstre.

In ḑiua primirei festive şi a intrărei Ţarului în Viena nu-i era permis nimĕruia sĕ stea pe loc, şi numai un moment, pe trotoare, căcĭ numai decât se apropiau de el poliţiştĭ, şi îi ḑiceau: *„Nu sta în loc, poftim plécă mai departe“ !* şi în cas de lipsă se folosiau chiar şi de forţă brachială. Erau însĕ unii indiviḑĭ provĕḑuţĭ cu câte un *„Passirschein“* — adecă cu un bilet galbên pe care era scrisă licenţa cu litere negre, — carĭ puteau sĕ trécă chiar şi prin cordonul de soldaţĭ, dér numai până la 10 óre a. m., din care moment nicĭ aceştia nu mai avură dreptul sĕ se foloséscă de amintitul bilet.

Nicĭ chiar membrii pressei nu aveau dreptul sĕ se misce cum voiau, ci trebuiau sĕ stea îndesuiţĭ la spatele dragonilor, husarilor şi a infanteriştilor.

La întrare în oraş, Ţarul la început fù surprins de împrejurarea, că poporul sta atât de aprópe de echipagele de curte, dér în fine se împăcă cu situaţia şi începù a saluta afabil în tóte părţile.

In strada „Prater“ o damă entusiasmată aruncă din feréstra unei case un buchet mic de roze spre trăsura, în care se afla Ţarina. Buchetul de abia ajunse jos, şi de-odată vre-o 10 poliţiştĭ alergară ca sĕ se convingă, că óre nu-i dinamită, ér alţii urcară scara respectivei case pentru-ca sĕ ia la interogatoriu pe dama cutezătóre.

Peste tot, se ḑice, că stradele, prin carĭ treceau Ţarul şi Ţarina, furnicau de poliţiştĭ secreţĭ, şi e lucru interesant, că pĕrechia imperială rusécă de loc nu se ţinea de program, ci în momentul din urmă se făceau schimbărĭ în acela.

In séra representaţiunei festive dela operă, Ţarul părea a fi fórte încurcat şi de-aci urmă, că óspeţii înalţĭ nu se aşeḑară în loja imperială în ordinea prefiptă, aşa că Ţarina şeḑù la stânga monarchului nostru. Cu tóte că împĕratul Francisc Iosif şi archiducesa Isabela îşĭ dedeau tótă truda ca sĕ întreţină în mod plăcut pe óspeţii lor, totuşĭ atât Ţarul cât şi Ţarina erau fórte recĭ şi de-abia rosteau câte-va cuvinte.

In fine se asigură, că pe Vienesĭ nu i-a prea încălḑit visita Ţarului, deóre-ce ei sunt deprinşĭ sĕ fiă tractaţĭ mai prietinesce şi mai negenat, nu însĕ cu atâta stricteţă şi răcélă.

SCIRILE ḐILEI.

— 20 Septemvre.

Episcopul Popea, din incidentul visitei, ce a făcut'o Lugoşului şi din incidentul adunărei Asociaţiunei, care este tot-odată cea dintâiŭ parochiă a diecesei sale, a ţinut în biserica gr. or. un discurs către poporul credincios, care merită a fi cunoscut în cercurĭ cât mai estinse. De aceea îl vom publica în numĕrul nostru de Duminecă.

—o—

Subvenţii maghiare în România. Tóte ḑiarele din Budapesta au primit câte o petiţiă iscălită de preotul catolic Albert Ludwig din Craiova, petiţiă, pe care ḑiarele o recomandă „tuturor patrioţilor generoşĭ“. Preotul Albert Ludwig din Craiova — comunitate care numĕră 2000 de Ungurĭ catolicĭ, printre carĭ 197 copii în vîrstă de şcólă — e fórte sĕracă şi nu póte procura tóte mijlócele necesare pentru existenţa şcólei confesionale. Guvernul român, cerênd ca şcóla acésta sĕ se supue regulelor higienice cerute de legile ţĕrei, esistă pericolul ca şcóla ungurésçă sĕ fiă închisă, din lipsă de fondurĭ şĭ-adaogă preotul — „prin acésta copii naţiunei ungare s'ar pierde cu desĕvêrşire“. In consecinţă cere ajutorul „inimelor caritabile maghiare“. La acestea „Timpul“ observă următórele: „Când scim, că guvernul unguresc interḑice şcólelor române de peste munţĭ sĕ priméscă ajutóre din România, nu putem decât recomanda „tuturor patrioţilor generoşĭ“ din Ungaria petiţia preotului catolic Albert Ludwig din Craiova“.

—o—

Mania maghiarisărei. Preşedintele societăţii de maghiarisarea numelor, Telkes Simon, se adresase nu de mult către ministrul de interne ung. cu rugarea, ca acesta sĕ provóce pe toţĭ acei funcţionarĭ supuşĭ lui, carĭ pórtă nume strĕine, ca sĕ-şĭ maghiariseze numele. Se vede, că ministrului şovinist i-a plăcut idea lui Telkes, căcĭ îndată a şi dat ordin căpitanului poliţiei din Budapesta ca sĕ escopereze maghiarisarea numelor acelor poliţiştĭ carĭ au nume nemaghiare. Decĭ înainte de tóte poliţia — şi numai după acésta vor urma celelalte branşe „administrative“.

—o—

Noul comandant al corpului 12 de armată. „Pest. Ll.“ dela 28 Aug. publică un comunicat, în care se spun pe scurt următórele: Postul comandantului de corp

---

tarĭ, Cerkezĭ, aprópe 60.000 Românĭ, peste 8.000 de Grecĭ şi 54.000 alte naţionalităţĭ: Sêrbĭ, Ruşĭ, Albanezĭ, Cehĭ, Germanĭ, Evrei, etc.

Populaţia românéscă este mai numĕrósă în judetele dunărene, şi anume în judeţele Vidin 30.450, Vraţa 9 706, Şistov 8.223, Rusciuc 4.150 şi Lom 2.729. In judeţul Vidin Românii forméză o massă compactă stabilită în aprópe 100 comune. Ei sunt mai toţĭ emigraţĭ din Oltenia, îşĭ conservă bine limba, portul, obiceiurile şi relaţiile lor familiare cu fraţii lor de peste Dunăre. Causele emigrărei, ce şi aḑĭ continuă mai slab, este adevĕrat, sunt pe de-o parte lipsa de pămênt în Oltenia, diferenţa impositelor şi altor nevoi, *provenite din modul arenḑăşesc de cultură din România, dér mai ales faptul, că în Bulgaria, sub dominaţiunea Turcilor, creştinii erau scutiţĭ de serviciul militar.*

Cel mai mare numĕr de sciitorĭ de carte îl găsim în judeţele Târnova şi Sevlievo, şi este dat mai tot de grădinarii de zarzavaturĭ. Scoţênd aceste douĕ judeţe, proporţia „cititilor“ în celelalte 11 judeţe cade de'a 20 la 10%; judeţele tóte împreună dau un procent de 14 sciitorĭ de carte la suta de agramaţĭ.

Numĕrul străinilor ce petrec în Bulgaria nu atinge cifra de 15.000 indiviḑĭ la o populaţie de 1.821.000 locuitorĭ; proporţia lor de 8 la miia de locuitorĭ este în adevĕr una din cele mai scăḑute, ce se póte vedé în Europa, afară póte de Grecia.

Populaţia urbană a Bulgariei de Nord este împărţită în 34 de comune urbane cu 298.673 locuitorĭ şi într'o proporţie de 16.4% din totalul populaţiei.

Oraşele cele mai însemnate ca populaţiă sunt: mai întâiŭ Varna şi Rusciuc, cu aprópe acelaşĭ numĕr de 28.100 locuitorĭ, apoi vine Şumla cu 22.500, şi urméză Plevna, Vidinul, Siştovul şi Razgrad, apoi Târnova Vraţa, Silistra şi Dobricĭ. Tóte celelalte, în numĕr de 23, au mai puţin de 10.000 locuitorĭ; vre-o 14 dintr'ênsele nu sunt decât nisce sate marĭ, reşedinţe de subprefecturĭ, carĭ nu au nicĭ câte 5.000 locuitorĭ.

din Sibiiŭ, devenit vacant prin mórtea locotenentului-mareşal Galgoczy, s'a umplut mai în grabă decât cum se îndatinéză de regulă. Causa acestei mĕsurĭ grabnice sunt în prima liniă manevrele, carĭ nu pot fi dirigate în lipsa comandantelui suprem; mai departe este şi faptul, că numai în timpul manevrelor i-se dă ocasiune comandantului de corp de-a se pune în contact mai de aprópe cu trupele, şi de a-se convinge despre pregătirea lor. Nou numitul comandant al corpului de armată din Ardeal, locotenentele-mareşal Emil Probst cav. de Ohstorff este unul dintre puţinii generalĭ austriacĭ, carĭ au mai luat parte la o campaniă. Se ḑice, că e un soldat fórte erudit, energic şi plăcut în viéţa socială.

—o—

Şarlatanism cu „luteria de classe“. „Alkotmány“ publică un articol lung asupra faimósei „luterii de classe“ a luĭ Heintze din Budapesta, arangiată *din incidentul mileniului* şi cu *aprobarea guvernului*. Fóia ungurésca arată, că cu acéstă luteriă s'a făcut o *înşelătoriă colosală* şi conjură pe toţĭ Ungurii, ca prin testament sĕ lase urmaşilor lor sfatul, de-a se înspăimênta chiar şi numai de idea, de-a cumpĕra losurĭ pentru „luteria de classe“. — Şi sĕ nu uităm că luteria s'a arangiat în cinstea mileniului şi cu învoirea directă a guvernului!!

—o—

Zăpadă în Austria. In mai multe părţĭ ale Austriei a cădut zăpadă în ḑiua de Sf. Maria (15 August stil vechiŭ). La Gastein, întrégа regiune din vale e acoperită cu zăpadă. Recolta e nimicită. Temperatura e aprópe de zero grade. La Tamsweg zăpada au cădut pe munţĭ şi în vale e inaltă de ḑece centimetri. Temperatura era de 3 grade Réaumur. La Liezen tótă regiunea presintă aspectul ce'l are de obiceiŭ în Ianuarie. Munţii sunt cu totul acoperiţĭ de zăpadă. Munţii din jurul lui Reichenhall sunt de asemenea acoperiţĭ cu zăpadă. In ajun, un uragan puternic se deslănţuise asupra localităţilor St.-Wolfgang, Kammer, Bocklabrück şi Brünn. In Elveţia a cădut de asemenea zăpadă multă pe munţĭ. In cantonul Graubündten e iérnă în tótă regula. S'au organisat escursiunĭ cu sănii şi se patinéză de-a binele.

—o—

Producţiune. Inteligenţa română din Poiana-Sărată va arangia o *producţiune declamatorico-teatrală*, împreunată cu dans: Duminecă în 25 l. c. séra, — la carea prin acésta toţĭ doritorii de-a participa se provoc de învitaţĭ. — „Venitul curat va fi destinat spre ajutorarea copiilor săracĭ. Ofertele marinimóse se primesc cu mulţămită şi se vor chita pe cale ḑiaristică.

Viitórea adunare generală a Asociaţiunei, după cum scim, s'a hotărît a se ţinê anul viitor în *Mediaş*. A fost învitată însĕ prin telegrame nu numai din partea Românilor din Mediaş, ci şi din partea Românilor din *Deva*. Invitarea Devenilor a fost susţinută la adunarea din Lugoş din partea d-lui *Francisc Hossu Longin*, care a fost autorisat din partea Românilor din Deva, ca sĕ învite şi personal Asociaţiunea, de a-şi ţinê viitórea adunare în Deva. D-l inginer *Onoriu Tilea* a susţinut învitarea Românilor din Mediaş, aducênd ca motiv împrejurarea, că în Deva s'a mai ţinut odată o adunare a Asociaţiunei, ér în apropierea Devei s'au ţinut în anii din urmă încă alte două adunărĭ (la Haţeg şi Sebeşul săsesc), pe când la Mediaş nu s'a ţinut nicĭ-odată. In fine s'a hotărît, ca adunarea viitóre sĕ se ţină în Mediaş.

Pentru completarea raportului nostru mai amintim aci, că la adunarea din Lugoş şi-au avut raportorii lor următórele ḑiare: „Gazeta Transilvaniei“, „Tribuna“, „Dreptatea“, „Unirea“, „Fóia Poporului“, „Vulturul“; din Bucurescĭ: „Românul“, „Voinţa Naţională“, „Timpul“, „L'Indépendance Roumaine“, „Adevĕrul“, „Lumea Nouă“, „Gazeta“, „Dreptatea“, „Constituţionalul“, „Revista Tinerimii“; din Budapesta: „Bud. Hirlap“, „Országos Tudositó“, „Magy. Hirl.“; din Lugoş: „Südungarn“; din Timişóra: „Temesvarer Ztg.“

Lupta pentru limbă.

Astăḑĭ se pertractéză înaintea tribunalului din Cernăuţĭ un interesant proces, stând adecă pe basa acusaţilor o preutésă română vĕduvă, cu numele *Maria Cerneavschi*, pentru că a avut curagiul sĕ-şĭ apere dreptul limbei sale faţă cu un funcţionar german.

Étă ce scrie „*Gazeta Bucovinei*“ despre acest cas unic în felul sĕu:

„Violarea drepturilor nóstre peste tot, şi a dreptului limbii nóstre în special, a devenit aḑĭ o ocupaţiune de predilecţie a oficianţilor noştri administrativĭ. Nu-i chip sĕ eşĭ cu ei la cale! Îi areţĭ, îĭ pui sub nas paragraful, care-ţĭ prescrie sĕ te folosescĭ de limba ta în ţéră; cu tóte acestea funcţionarul nostru n'aude, nu vede şi nu vrea sĕ scie, că în Bucovina tot mai trăesce încă un popor, care-'şĭ are şi el limba sa, limba română, prin lege recunoscută şi ea de *limbă a ţerei*! Décă stărui pentru acest drept, décă facĭ resistenţă — şi trebue sĕ faci, pentru-că un nemernic şi un pĕcătos este Românul, care nu ţine morţiş la limba şi la drepturile sale — funcţionarul nostru te ia de guler, îţĭ arată uşa şi te scóte afară chiar şi atuncĭ, când îĭ cerĭ o chitanţă românéscă pentru banii tĕi greu muncițĭ, pe carĭ luĭ îĭ dai sĕ-'ţĭ asigurĭ traiul de amploiat! Ér asta mulţĭ o păţesc dintre Românaşii noştri, dér tac şi tac pentru totdéuna; tac însĕ numai aceia, carĭ sunt laşĭ şi nu-şĭ cunosc datoria.

„Aşa a păţit-o şi dómna preotésă vĕduva Maria *Cerneavschi* cu un funcţionar de perceptoriă din Siret. „Domnia sa însĕ n'a tăcut, căcĭ are *inimă românéscă* şi curagiul civic de a-şĭ *apăra dreptul limbei sale*. Pentru acest curagiu al sĕu, dênsa este pîrîtă de funcţionar şi adusă pe banca acusaţilor. Pertractarea finală în procesul ei sĕ ţine tocma acum, Marţĭ, în 1-a Septemvre st. n. la tribunalul din Cernăuţĭ. Pertractarea acésta va fi un cas interesant, dér' totodată şi un puternic îndemn pentru stăruirea omului pe lângă dreptul sĕu recunoscut prin lege.

Turburările din Constantinopol.

Scirile mai nouĕ sosite din Constantinopol raportéză asupra turburărilor de acolo următórele:

In urma ameninţărilor Turcilor, că vor *nimici rassa armeană*, domnesce o mare grózà printre notabilii armenĭ, carĭ au scăpat dela măcelurĭ. In cartierele armene lipsa provisiunilor e fórte mult simţită. Miniştrii de rĕsboiŭ şi de marină au dat ordin trupelor sĕ împiedece cu energiă disordinele şi sĕ nu participe la ele. Afacerile sunt paralisate.

După o comunicaţiune oficială s'au găsit într'o şcólă de fete dela Cumkapu, *65 de bombe încărcate*.

Se asigură, că ministrul de rĕsboiŭ actual, va fi înlocuit prin *Abdullah-paşa*, fost comandant militar în Creta.

Se ḑice, că Pórta a primit alaltăerĭ o însciinţare dela comitetul armean, în care acesta ameninţă, că *revoluţionarii îşĭ vor reîncepe lucrarea* cu activitate, décă măcelurile celor nevinovaţĭ nu vor înceta până peste două óre. Ambasadorii au primit acéstă însciinţare.

Tot alaltăerĭ o bandă de mohamedanĭ s'a îndreptat spre insula Principilor, pe o corabiă locală; a încercat sĕ debarce acolo, dér a fost împiedecată de poporaţia insulei, care e compusă numai din Grecĭ. Acest fapt se consideră ca o probă, că străinii şi ne-mohamedanii din Constantinopol ar putea sĕ respingă cu uşurinţă atacurile poporaţiei musulmane, décă ei s'ar organisa.

SCIRI ULTIME.

Budapesta, 31 August. Ministrul de esterne rusesc, principele **Lobanoff Rostowski a murit** subit erĭ la 8 óre séra, aflându-se pe trenul curţii rusescĭ în apropiere de gara Lepetowka. Ţarul, pe care mórtea ministrului sĕu l'a sguduit fórte tare, a depeşat numai decât sĕ vină din Petersburg la Kiew consilierul intim *Şişkin*, adlatusul decedatului ministru. Se ḑice că Lobanoff, deja în Viena nu se simţea bine şi mórtea lui a urmat după un atac de *apoplexiă*.

Bucurescĭ, 31 August. Foile oposiţionale din Bucurescĭ aduc scirea, că în afacerea procesului intentat de Perieţeanu-Buzĕu membrilor actualului comitet al Ligei pentru evacuarea localului, ce-l folosesce Liga, s'a judecat aḑĭ *in contumaciam*, adecă în absenţa defensorilor şi apĕrătorilor lor. Se ḑice, că procesul, care era al 23-lea la rĕnd, a fost strigat cu mult mai de vreme, pe la $10^1/_4$ óre şi în câteva minute, comitetul Ligei a fost în absenţă condamnat la *evacuarea imobilului, admiţêndu-se esecuţia provisoriă*. Advocaţii comitetului Ligei au făcut apel la tribunal contra acestei hotărîrĭ şi au cerut *suspendarea esecuţiei*.

Literatură.

In editura librăriei E. Zeidner din Braşov a apărut: „**Sintaxa limbei germane**, întocmită pentru clasele superióre ale şcólelor medii, precum şi pentru preparandii, de *Nicolau N. Pilţia*, profesor la gimnasiul român gr. or. din Braşov“. Preţul broş.: 1 fl. 25 cr.

DIVERSE.

Ţarul şi Jidanii din Paris. Un raportor al ḑiarului „*Figaro*“ a avut nu de mult un interview cu „grand-rabin“-erul *Iaddoc-Khán* al Jidanilor din Francia. L'a întrebat, cum vor primi ei, Jidanii, pe Ţarul Rusiei, cu ocasiunea visitei sale la Paris. Rabinerul Iaddoc Khán rĕspunse: „Cu tóte că ne dóre fórte mult noua şi stricta ordinaţiune, prin care cei de-o credinţă cu noi din Rusia au avut de-a suferi atât de mult, totuşĭ că bunĭ Francesĭ şi bunĭ patrioţĭ ţinem de datorinţă, ca şi noi sĕ ne alăturăm la veselia generală. Décă în programul serbărilor se va prescrie sĕ se ţină pentru Ţarul servicii divine, atuncĭ vom ţinê şi noi, ca şi celelalte confesiunĭ. Jidanii francesĭ, ca cetăţenĭ, tocmai cu aşa cinste şi supunere sĕ pórtă faţă cu Ţarul Rusiei, ca şi catolicii şi protestanţii. Din incidentul morţii Ţarului Alexandru III, noi încă am ţinut în sinagoga nóstră requiem pentru sufletul lui şi când Ţarul Nicolae II s'a suit pe tron, Jidanii ruşĭ au jurat în sinagogă credinţă şi supunere noului domnitor. Colonia Jidanilor-ruşĭ din Paris e fórte însemnată, dintre 50,000 Jidanĭ, peste 15,000 sunt Ruşĭ. Pentru aceea şi suntem noi atâţia aicĭ, pentru-că guvernul rusesc ne-a espulsat din Rusia. Pe timpul lui Alexandru II ordinul de espulsare n'a fost atât de sever ca acum. Cei mai mulţĭ Jidanĭ au fost espulsaţĭ din Basarabia, de unde cea mai mare parte s'au dus în America şi Francia. Jidanii din Francia sunt părinţĭ bunĭ de familiă, inteligenţĭ, ómenĭ sîrguincioşĭ şi cei mai mulţĭ dintre ei sunt mecanicĭ şi măestri de lemnarĭ. Indată ce însĕ în Rusia se vor îmbunătăţi stările, toţĭ se vor reîntórce în patria lor, deórece îi atrage iubirea de patriă. Dintre ceĭ emigraţĭ nicĭ unul nu e rĕsvrătitor, deórece Ruşii, fiă ei de orĭ-ce religiă, sunt cu cea mai mare supunere şi credinţă faţă de domnitorul lor. Aşa-dér colonia Jidanilor din Paris la serbările patriotice din Octomvre va lua parte cu trup şi suflet.“

Sĕ nu se uite, că aceste laude la adresa „patriotismului“ jidovesc le aduce însu-şĭ hahamul lor, „grand-rabiner“-ul din Paris!

Reclame caraghióse. Nu demult se întêmplă în Amsterdam, că un tînĕr bine îmbrăcat sări de pe un pod, pe unde umblau mai mulţĭ ómenĭ în apă. După câte-va minute tînĕrul apărù de-asupra apei în mână cu un plouar, pe care era scris: „Ciocolada X. este cea mai bună“. Cât-va timp tînĕrul a mai înotat încóce şi încolo, până a ajuns la ţermure, apoi se urcă într'o trăsură, care-l aştepta şi disparù. O reclamă americană mai interesantă e următórea: Un om era osândit la spênḑurătóre şi înainte de-ai pune gâdele funia în gât, osânditul cerù voia se vorbéscă ceva publicului aflător acolo. I-sa permis şi osânditul cu ton înalt îşĭ începù vorbirea: „Nicĭ când n'aşĭ fi ajuns aicĭ, décă încontinu aşĭ fi folosit săpunul de Y.“ Se ḑice, că pentru reclama acésta, fabricatorul de săpun a dat osânditului la mórte 10,000 florenĭ, din carĭ de sigur s'a ajutorat bine familia sa.

Ghiaţă artificială. Pe orĭ şi ce económă o póte interesa modul cum se póte pregăti acasă, în timpul cel mai scurt, ghiaţă artificială. Spre scopul acesta sĕ se iée o ólă de lut, în care se pun 100 grame de piétră puciósă şi peste acésta se varsă 50 gr. apă şi în fine se mai varsă încă sodă, care conţine 30 gr. de sulfure. In amestecătura acésta, se pune un vas mai mic cu apă, care voim sĕ înghețe, sĕ mişcă în continuu şi după câte-va minute apa din vasul micuţ va fi îngheţată.

Voci din public*).

Constituţionalismul bisericesc în Arad.

Arad, Iulie 1896.

(Fine.)

Dér preoţii din Arad sunt însărcinaţĭ şi cu „echivalent-ul“. Curios! Incă în 1868 datul 3 Noemvre cu Nr. 434, congregaţiunea comitatului Arad prin organele sale — vice-comitele şi protonotarul — a emis un ordin către tóte protopreturele în sensul, ca dela 1 Ianuarie 1869 preoţii, învĕţătorii şi notarii, ca numai usufruptuatorĭ ai pământurilor orĭ caselor beneficialĭ — sĕ nu fiă susceputĭ şi însărcinaţĭ cu solvirea de echivalent. De atuncĭ menţionaţii nicĭ nu sunt susceputĭ în conspecte. Şi acel ordin s'a esplicat şi comunicat şi din partea Vener. Consist. în 1872 cu tóte oficiile par. din diecesă, cu adausul, că „echivalentul“ sĕ se suscépă în spesele cultualĭ, pe conta cassei bisericescĭ, dér preoţii şi învĕţătorii ca atarĭ sunt scutiţĭ de solvirea lui. Aradul şi aci face escepţiune! Póte că se mai află vre-o câteva comune bisericescĭ în comitat, unde subverséză casul serios, ca în Arad, dér eu dau cu socotéla, că acelea parochii vor fi dintre cele provĕḑute cu preoţĭ mai tinerĭ. Ei nu pot avé scire de celea petrecute cu două decenii şi jumĕtate mai 'nainte, pentru-că ordinele nu s'au mai repeţit. Avisul acesta însĕ sĕ le servéscă şi acestora spre orientare! — Nu trebue sĕ se tolereze violenţele de drept! Nu fă preoţimea indolentă, ci caute sĕ sufocheze probele anarchiste orĭ abusive! Trebuesc demascaţĭ agitătorii!

M'am cam abătut dela obiect, dér éca revin! Décă comitetul paroch. din Arad „per nefas“, a susceput şi pe preoţĭ între contribuitorii la cult, pentru ce n'a observat o proporţiune umană, ecuă şi leală? Dér écă ce iregularitate a comis. Eu nu am nicĭ o avere în Arad; din salarul meu ca paroch capĕtă capelanul Bodea $^1/_3$ parte — şi mai câte accidenţe etc., — mai solvesc şi arenda de casă bisericii 200 fl. Ér Gavril Boda are propria casă şi pe lângă venitul de $^1/_3$, mai capĕtă dela cealaltă parochiă 300 fl. şi totuşĭ eu sunt taxat cu arunc de 8 fl., ér Bodea cu 3 fl. şi celalalt par. Traian Vatian ér cu 3 fl.! Nu apare de aci óre „malafides“? Organele comitet. dóră nu-şĭ vor da silinţa a interpreta şi acest adevĕr în mod sinistru, şi sĕ se popularizeze prin mistificaţiunĭ tendenţióse!

III.

Dér organele comitetului par. din loc apar de ómenĭ passionaţĭ, nicĭ pe departe nu sunt obiectivĭ. Se abat „pro lubitu“ dela

*) Pentru forma şi cuprinsul celor publicate sub rubrica acésta Redacţiunea nu îa rĕspunderea

datorințele, ce le impun §-ii 6, 7, 8, 9, 10, 14 și 16 din stat. org. și nu respecteză disposițiunile din Nrii 4, 5, 7 și 8 din § 7. Președintele comitetului susține cu mare autoritate juridică: că proiectul de spese cultualĭ nu are sĕ se subștérnă sinodului par. pentru supra-revisiune, confrontare, supra-censurare și aprobare, ci simplaminte îl elaboréză comitetul, apoi îl predă notarului sĕ-l țină în localul sĕu 14 ḑile, pentru eventualele reclame, ér după espirarea celor 14 ḑile comitetul însu-șĭ îl declară de aprobat și îl aplică la moment! *Și pentru ca sĕ nu pótă nega președintele, că se practică așa, îl întreb: Nu și-a validat afirmațiunea sa în formă acésta cu proiectul pe 1895, de care sinodul par. și protopopul nu are nicĭ o scire, și totușĭ îl cunsideră de valid, și îl pune și în practică?!*

Ba încă mai mult: se adreséză la magistratul orășenesc, pentru mână de ajutor la incassarea speselor neprimite, neaprobate de sinodul parochial! Nu voesce sĕ înțelégă D. Oncu, că comitetul e ales de sinod, și nu vice-versă, și că numai sinodul e autoritate respective legislațiune în parochiă! Lucru ușor de înțeles: președintele sinodului parochial are drept a disolva sinodul (§ 11) din stat. organ — pe când comit. par. stă sub supraveghierea sinodulul par. (vedĭ Nr. 7 § 7 din stat. apoi Nrii 8 și 11 din § 23 al statutului organic!) Nu se prefacă D. Oncu. căcĭ e jurist!

E curios totușĭ, cum se procede în Arad și în causele de ovațiunĭ bisericescĭ, așa numitele gratulațiunĭ de an nou. Cine conduce deputațiunea bis. acuma de vre-o 3—4 anĭ? — Președintele comitet. par. Dr. Nicolau Oncu, numit în „Dreptatea“ popa Nicolae! Ce ironiă! — Ce.....! Ar mai trece, décă și-ar conduce corporațiunea sa, dér când conduce un sinod, și vorbesce în numele poporului român ortodocs din Arad, un lumean și nu un preot, cum nu se mai practică nicăirĭ în lumea creștină, atuncĭ trebue sĕ mĕ esprim categoric: eștĭ prea îndrăsneț, D-le Oncu! Trebue că ai altă ținută în vedere, și nu, nu sublimitatea causei bisericescĭ! Eu sunt îndreptățit sĕ presupun că cauțĭ și umbli după popularitate, ca sĕ poțĭ lucra, după cum te-ai lăudat în 1891, la restaurarea sistemului bisericesc. Și-țĭ mai spun: că cu conducerile d-tale de deputațiunĭ bisericescĭ ai voit sĕ provocĭ și sĕ înscenezĭ scandal, întocmai precum ai probat și cu eșirea din sinodul paroch. în 16 (28) Iunie. Dér D-le! „Nu-țĭ băga lingura, unde nu-țĭ fierbe óla!“ — „Cuique suum“, Domnule.

Decĭ sĕ bine-voéscă Ven. Consist.:

1) Relativ la eiectarea de spese cultualĭ a dicta o cheiă sigură, și a delega și o comisiune specială, d. e. pe D-nii Giorgiu Purcariu comptabil și pe învĕțătorul Iosif Moldovan. Acéstă comisiune apoi sĕ compună și eiectarea pentru anul 1895 și pe cea pe 1896, séu sĕ se deslege o anchetă formală, pentru-că, după esperiență, actualul comitet séu se face naiv, séu are intențiunĭ seducătóre.

2) Ai dicta: sĕ respecteze statutul organic, și autoritatea și competința superiorului sĕu sinod parochial!

3) Sĕ nu calce în picióre dreptul protopopesc, care se póte valora și prin alte mijlóce regulatóre, mai stricte!

4) Actualul președinte al comitetului parochial sĕ fiă oprit a mai conduce deputațiunile, ce după natura lucrului aparține la bisericanĭ, și asupra cărora nu numai nu are nicĭ un drept, ci din contră eu nu l'am nicĭ rugat, nicĭ autorisat sĕ mĕ substituéscă, ér neautorisat de mine, comite abus de disciplină prin conducerea lor; décă singur nu-șĭ va corege intenționatul și tendențiosul paș, se póte trezi cu intervențiune polițială. Decĭ nu provóce scandal! Observe-șĭ cercul de activitate și competință, și mai mult nu!

5) Pentru conducerea noului sinod ordinar sĕ se delege un asesor consistorial d. e. Dionisiu Popoviciu, orĭ alt preot, d. e. capelanul meu Gavril Bodea din loc, *căcĭ eu nu voesc sĕ particip la aducerea de concluse după rația de partidă, clică și conventicule; ci după dispozițiunile statutarĭ și regulamentarĭ*, carĭ înaintea ómenilor dela „Victoria“ — și organe ale comitetului par. — și înaintea aderenților lor, nu au nicĭ o valóre, nicĭ nu se iau în considerațiune!

Eu la locul meu îmĭ voiu face apoi datorința, la carea mĕ autoriséză legea, iubirea de neam, dragostea bisericéscă, scrupulii oficialĭ, și interesarea de drept, echitate și egalitate; aștept însĕ ca comitetul paroch. sĕ se uite la activitatea mea, unde nicĭ când nu s'a constatat nepunctualitate orĭ reștanțe, și nu se mire décă eu cu esemplul propriu pretind acésta și dela subalternĭ!

Cu mistificațiunile, calumniile și seducerile de prin ḑiare, tot așa ca și cu intimidările și amenințările de prin Arad, pe mine nimenĭ nu mĕ va puté descuragia, nimenĭ nu mĕ va puté reținea dela împlinirea datorințelor, și chiar d-l Dr. Oncu, décă va fi forțat a declara consciențios, nu va nega, că eu nu așĭ fi întru tóte în ordine cu afacerile mele oficialĭ; precum din contră, tot condus de conscientă, va trebui sĕ recunóscă, că afacerile d-sale în comitetul par. sunt tare neglese, superficialĭ și neconfórme echităţii, lealităţii, dreptăţii și spiritului timpului, și nu va puté nega nicĭ aceea, că dóră 'i-ar lipsi voia și intențiunea de a mĕ discredita în jos și în sus, de a-mĭ devalua autoritatea și de a mĕ compromite. Și acestea tóte le comite D-Sa în sfera activităţii sale ca președinte al comitetului parochial, în cetatea Arad, centrul comitatului și al diecesei, întru o corporațiune bisericască, ce ar trebui sĕ fiă modelul moralei, a disciplinei, a regulei și a ordinei!

Facă-șĭ numai on. comitet par. datorința în înțelesul dispozițiunilor legii în parochiă, căcĭ peste celelalte greșelĭ omenescĭ, voi trece la ordinea ḑilei. Și nu-mĭ va cășuna supĕrare cu nicĭ o formă de polemiă sofistică, orĭ calumniă tendițiósă, sĕ iasă chiar din simplicitatea celui cu „nexul causal“; orĭ din faimosul tact și lexicon Ciorogăresc, ori în fine dela renumitul mărturisitor preotul Mladin din Curticiu, care se provócă la Mangra cu sĕmânța nazarinénă din Nr. 114 al „Tribunei“! „Risum teneatis!“ —

Voi mai reveni eu la situația diecesei și la „Nazarenism“! Pănă atuncĭ atrag atențiunea clerului asupra acestui conclus al conciliului „Tridentin“. „*In clericos tamquam in specullum, qui occulos conjiciunt, ex iisdem summuit, quod imitentur*“.

Așa Te porțĭ nepóte părinte din Curticiu? — Favorite „Tribunesc“ — „Victoresc“!?

Moise Bocșan.

Cursul la bursa din Viena.

Din 31 August 1896.

Renta ung. de aur 4%	122.35
Renta de coróne ung. 4% . . .	99.55
Impr. căil. fer. ung. în aur $4^1/_2$% .	123.15
Impr. căil. fer. ung. în argint $4^1/_2$%	101.30
Oblig. căil. fer. ung. de ost. I. emis.	121.50
Bonurĭ rurale ungare 4% . . .	97.35
Bonurĭ rurale croate-slavone. . .	97.50
Imprum. ung. cu premii	153.75
Losurĭ pentru reg. Tisei și Segedin.	139.—
Renta de hârtie austr.	101.75
Renta de argint austr.	101.75
Renta de aur austr.	123.50
Losurĭ din 1860.	145 50
Acții de ale Băncei austro-ungară.	962.—
Acții de-ale Băncei ung. de credit.	397.—
Acții de-ale Băncei austr. de credit.	370.10
Napoleondorĭ.	9.51
Mărcĭ imperiale germane . . .	58.60
London vista	119.55
Paris vista	47.50
Rente de corône austr. 4%. . .	101.20
Note italiene.	$44.27^1/_2$

Cursul pietei Brașov.

Din 1 Septemvre 1896.

Bancnote rom.	Cump.	9.46	Vênd.	9.49
Argint român.	Cump.	9.40	Vênd.	9.45
Napoleon-d'orĭ	Cump.	9.49	Vênd.	9.51
Galbenĭ	Cump.	5.60	Vênd.	5.65
Ruble rusescĭ	Cump.	$126.^1/_2$	Vênd.	—.—
Mărcĭ germane	Cump.	58.30	Vênd.	—.—
Lire turcescĭ	Cump.	10.60	Vênd.	—.—
Scris. fonc. Albina 5%		100.75	Vênd.	110.75

Proprietar: **Dr. Aurel Mureșianu.**
Redactor responsabil **Gregoriu Maior.**

Tipografia A. Mureșianu, Brașov.